ליקוטי הלכות — הלכות עדות

"עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים וְכוּ' יָקוּם דָּבָר":

כִּי הָעֵדִים מְגַלִּים הָאֱמֶת וְעַל יְדֵי זֶה מְרִימִין אֶת בְּחִינַת הַמַּלְכוּת מִנְּפִילָתָהּ, כִּי עַל יְדֵי הָעֵדִים נַעֲשֶׂה הַמִּשְׁפָּט שֶׁהוּא בְּחִינַת הֲקָמַת הַמַּלְכוּת, כִּי עִקַּר נְפִילָתָהּ הָיָה עַל יְדֵי הַשֶּׁקֶר וְהַמַּחֲלֶקֶת כַּנַּ"ל (בְּהִלְכוֹת דַּיָּנִים סִימָן א), וְעַל יְדֵי הָאֱמֶת הִיא עֲלִיָּתָהּ כַּיָּדוּעַ שֶׁעִקַּר עֲלִיַּת וּשְׁלֵמוּת בְּחִינַת מַלְכוּת הוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת אֱמֶת. וְעַל כֵּן צְרִיכִין לִהְיוֹת שְׁנֵי עֵדִים דַּיְקָא, כִּי פְּגַם הַמַּלְכוּת, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא קִלְקוּל הַבְּרִיאָה, כִּי עִקַּר הַבְּרִיאָה וְהַנְהָגַת עוֹלָם הוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת הַמַּלְכוּת כַּיָּדוּעַ וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַשֶּׁקֶר וְהַמַּחֲלֶקֶת שֶׁהוּא הָרַע וְהַטֻּמְאָה, שֶׁעַל יָדָם נִפְגָּם בְּחִינַת הַמַּלְכוּת, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי שָׁם עִקַּר אַחִיזָתָם וְעַל יָדָם נִתְקַלְקֵל הַבְּרִיאָה כַּנַּ"ל, כִּי עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַדִּין וְעַל הָאֱמֶת וְעַל הַשָּׁלוֹם (אָבוֹת פא). וּכְשֶׁאֵין אֱמֶת וְשָׁלוֹם, חַס וְשָׁלוֹם, נִפְגָּם וְנִתְקַלְקֵל הָעוֹלָם. וְאֵלּוּ הַשְּׁנֵי עֵדִים שֶׁבָּאִים לְגַלּוֹת הָאֱמֶת וּלְהָרִים הַמַּלְכוּת כַּנַּ"ל הֵם קִיּוּם הָעוֹלָם וְהֵם בּוֹנִין הָעוֹלָם מֵחָדָשׁ, כִּי עִקַּר בִּנְיַן וְקִיּוּם הָעוֹלָם הוּא עַל יְדֵי אֱמֶת כַּנַּ"ל, כִּי חוֹתָמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱמֶת וּבוֹ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב:

"בּוֹרְאֲךָ יַעֲקֹב". וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, עוֹלְמִי, עוֹלְמִי, מִי בְּרָאֲךָ? יַעֲקֹב בְּרָאֲךָ! יַעֲקֹב זֶה בְּחִינַת אֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר, "תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב". כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה:

וְזֶה בְּחִינַת שְׁנֵי עֵדִים עַל פִּי מַה שֶּׁכָּתַב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (סִימָן סו) שֶׁקֹּדֶם הַבְּרִיאָה הַכֹּחַ וְהַפֹּעַל בְּיַחַד וְאֵין הֶפְרֵשׁ בֵּינֵיהֶם וְאַחַר כָּךְ נִפְתָּחִין בִּבְחִינַת 'פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶיךָ', יו"ד בָּרֹאשׁ וְיו"ד בַּסּוֹף. וְזֶה בְּחִינַת מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל שֶׁהוּא בְּחִינַת הַבְּרִיאָה. וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַדִּבּוּר שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי בְּחִינַת אֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם. נִמְצָא, שֶׁעִקַּר הַבְּרִיאָה, דְּהַיְנוּ לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל הוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת אֱמֶת וְכַנַּ"ל, כִּי עִקַּר הַבְּרִיאָה עַל יְדֵי אֱמֶת. וְעַל כֵּן אֵלּוּ הָעֵדִים שֶׁבָּאִים לְגַלּוֹת הָאֱמֶת וּלְהָרִים הַמַּלְכוּת לְתַקֵּן הַבְּרִיאָה הֵם שְׁנַיִם בִּבְחִינַת יו"ד בָּרֹאשׁ וְיו"ד בַּסּוֹף, בְּחִינַת כֹּחַ וּפֹעַל, כִּי עַל יְדֵי הָאֱמֶת שֶׁהֵם מְגַלִּים, עַל יְדֵי זֶה מוֹצִיאִין מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל כַּנַּ"ל. שֶׁעַל יְדֵי זֶה הוּא תִּקּוּן הַבְּרִיאָה כַּנַּ"ל, כִּי עַל יְדֵי הַשֶּׁקֶר וְהַמַּחֲלֶקֶת שֶׁנַּעֲשֶׂה בֵּין הַבַּעֲלֵי דִּינִים, עַל יְדֵי זֶה נִפְגָּם הַמַּלְכוּת וְנִתְקַלְקֵל הַבְּרִיאָה שֶׁהוּא בְּחִינַת סוֹף הַמַּעֲשֶׂה, בְּחִינַת פֹּעַל. וְזֶה יָדוּעַ שֶׁבְּעֵת הַפְּגָם, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי עוֹלֶה הַחִיּוּת וְנִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה וַאֲזַי חוֹזֵר וְעוֹלֶה סוֹף הַמַּעֲשֶׂה בִּתְחִלַּת הַמַּחֲשָׁבָה. וְזֶהוּ קִלְקוּל הַבְּרִיאָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי חוֹזֵר בִּבְחִינַת קֹדֶם הַבְּרִיאָה שֶׁהוּא הַכֹּחַ וְהַפֹּעַל בְּיַחַד כַּנַּ"ל וְעַל כֵּן צְרִיכִין שְׁנֵי עֵדִים שֶׁהֵם בָּאִים וּמוֹדִיעִין הָאֱמֶת וְעַל יְדֵי זֶה הֵם מוֹצִיאִין מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל. וְזֶהוּ בְּחִינַת שְׁנֵי עֵדִים, בְּחִינַת שְׁנֵי הַיּוּדִין שֶׁהֵם בְּחִינַת כֹּחַ וּפֹעַל כַּנַּ"ל וְעַל יְדֵי זֶה נִתְתַּקֵּן בְּחִינַת הַמַּלְכוּת, בְּחִינַת הַבְּרִיאָה כַּנַּ"ל כִּדְאִיתָא בַּתִּקּוּנִים שֵׁשׁ שְׁנֵי עֵדִים לָאָדָם בְּכָל יוֹם לְהָעִיד עַל יְחוּדוֹ יִתְבָּרַךְ, דְּהַיְנוּ אוֹת תִּפְלִין וְאוֹת בְּרִית וּבְשַׁבָּת אוֹת שַׁבָּת וְכוּ'. וְהֵם בְּחִינַת שְׁנֵי הַיּוּדִין הַנַּ"ל שֶׁל שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת יאהדונהי נִמְצָא, שֶׁהַשְּׁנֵי עֵדִים הֵם בִּבְחִינַת שְׁנֵי הַיּוּדִין הַנַּ"ל, כִּי גַּם אֵלּוּ הָעֵדִים הֵם מְעִידִים עַל אֱלקוּתוֹ וְיִחוּדוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי הֵם מְגַלִּים הָאֱמֶת שֶׁהוּא בְּחִינַת יִחוּדוֹ וֶאֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי חוֹתָמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱמֶת בְּחִינַת וַה' אֱלקִים אֱמֶת. וַה' אֱלקִים זֶה בְּחִינַת שְׁנֵי הַיּוּדִין, בְּחִינַת כֹּחַ וּפֹעַל, כִּי ה' זֶה בְּחִינַת שֵׁם הַוָיָה שֶׁהוּא יו"ד בָּרֹאשׁ. וֵאלקִים הוּא בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת יו"ד בַּסּוֹף, בְּחִינַת אדני. וְעַל יְדֵי הָאֱמֶת מוֹצִיאִין מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל וּמְגַלִּין אֱלקוּתוֹ בָּעוֹלָם, כִּי עִקַּר הַבְּרִיאָה בְּגִין דְּיִשְׁתְּמוֹדָעִין לֵיהּ. נִמְצָא, שֶׁהַשְּׁנֵי עֵדִים הֵם בִּבְחִינַת שְׁנֵי הָעֵדִים שֶׁיֵּשׁ לְכָל אָדָם שֶׁהֵם שְׁנֵי הָאוֹתוֹת הַנַּ"ל, שֶׁהֵם מְעִידִים עַל אֱלקוּתוֹ וְעַל חִדּוּשׁ הָעוֹלָם שֶׁה' יִתְבָּרַךְ הוֹצִיא הַכֹּל מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, כִּי הָאוֹתוֹת הַנַּ"ל שֶׁהֵם אוֹת שַׁבָּת וּתְפִלִּין וְכוּ', מְעִידִים עַל זֶה גַּם כֵּן. וְזֶה בְּחִינַת (דְּבָרִים יט) עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דָּבָר. 'יָקוּם דָּבָר' דַּיְקָא שֶׁהֵם מְקַיְּמִין וּמְרִימִין הַמַּלְכוּת שֶׁהוּא בְּחִינַת דָּבָר, בְּחִינַת דָּבָר אֶחָד לְדוֹר, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (סִימָן ד). וְזֶה דַּיְקָא עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים 'פִּי שְׁנַיִם' דַּיְקָא בְּחִינַת הַדִּבּוּר שֶׁל אֱמֶת שֶׁנִּקְרָא פִּי שְׁנַיִם, כִּי הוּא כָּלוּל מִשְּׁתֵּי הָרוּחוֹת הַנַּ"ל, כִּי עַל יָדוֹ מוֹצִיאִין מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל וְעַל כֵּן נִקְרָא הַדִּבּוּר שֶׁל לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ פִּי שְׁנַיִם בְּחִינַת וַיְהִיו נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֵךְ וְכוּ'. וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל בְּהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת הֲלָכָה א, עַיֵּן שָׁם. וְעַל כֵּן צְרִיכִין שְׁנֵי עֵדִים שֶׁעַל יְדֵי בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם, עַל יְדֵי זֶה מוֹצִיאִין מִכֹּחַ וְכוּ' וְנִתְתַּקֵּן הַבְּרִיאָה שֶׁזֶּה בְּחִינַת הֲקָמַת הַמַּלְכוּת, בְּחִינַת יָקוּם דָּבָר כַּנַּ"ל. וְעַל כֵּן עַד אֶחָד פָּסוּל לְהָעִיד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, "לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד וְכוּ'". וַאֲפִלּוּ אִם הוּא כְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, אֵינוֹ מֵעִיד, כִּי אֵין כֹּחַ לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל וּלְהַעֲלוֹת הַמַּלְכוּת כִּי אִם עַל יְדֵי פִּי שְׁנַיִם שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁנֵי הַיּוּדִין כַּנַּ"ל. וְעַל כֵּן הָעֵדִים אֲסוּרִין לִהְיוֹת קְרוֹבִין זֶה לָזֶה, כִּי כְּשֶׁהֵם קְרוֹבִים הֵם מִשְׁרֶשׁ נְקֻדָּה אַחַת וַאֲזַי אַף שֶׁהֵם שְׁנַיִם וְיוֹתֵר אֵינָם נֶחְשָׁבִים אֶלָּא לְאֶחָד, כִּי צְרִיכִים לִהְיוֹת

דַּיְקָא בִּבְחִינַת שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת, בְּחִינַת כֹּחַ וּפֹעַל וְעַל כֵּן כְּשֶׁהֵם רְחוֹקִים זֶה מִזֶּה אֲזַי יֵשׁ לְכָל אֶחָד נְקֻדָּה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְעַל כֵּן כְּשֶׁהֵם שְׁנַיִם הֵם תָּמִיד בִּבְחִינַת נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה וּנְקֻדָּה תַּחְתּוֹנָה, כִּי אֵין שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שָׁוִין. וְכָל אֶחָד הוּא בִּבְחִינַת נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה לְגַבֵּי חֲבֵרוֹ וּכְמוֹ שֶׁאִיתָא בַּמַּאֲמָר "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת וְכוּ'" (סִימָן לד) שֶׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ נְקֻדָּה שֶׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ שֶׁחֲבֵרוֹ צָרִיךְ לְקַבֵּל מִזֹּאת הַנְּקֻדָּה. נִמְצָא, שֶׁהוּא בִּבְחִינַת אוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה, בְּחִינַת רַב לְגַבֵּי חֲבֵרוֹ. וַחֲבֵרוֹ הוּא בְּחִינַת תַּלְמִיד וְצָרִיךְ לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ וְרַב וְתַלְמִיד הֵם הֵם בְּחִינַת שְׁתֵּי הַנְּקֻדּוֹת הַנַּ"ל שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁנֵי הַיּוּדִין, בְּחִינַת כֹּחַ וּפֹעַל כַּנַּ"ל, בְּחִינַת נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה וּנְקֻדָּה תַּחְתּוֹנָה. וְעַל כֵּן הַגֵּרִים שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ אֵין לָהֶם קְרֻבָה אֲפִלּוּ שְׁנֵי אַחִין, כוּ' דְּגֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי, כִּי הַגֵּר אֵין מְקַבֵּל נְקֻדָּתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, דְּהַיְנוּ נִשְׁמָתוֹ מִצַּד מִשְׁפַּחְתּוֹ מֵעֵת לִדָּתוֹ, כִּי הֵם עֲרֵלִים וְאֵין מְקַבֵּל נְקֻדָּתוֹ רַק בְּעֵת שֶׁנִּתְגַּיֵּר. וְעַל כֵּן הוּא כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד וְעַל כֵּן אַף שֶׁכְּבָטֵל הֵם אַחִין וּקְרוֹבִים, עִם כָּל זֶה מֵאַחַר שֶׁמִּבְּחִינַת הַנְּקֻדָּה אֵין לָהֶם קְרֻבָה, עַל כֵּן כְּשֵׁרִים לְהָעִיד, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ נְקֻדָּה בִּפְנֵי עַצְמוֹ שֶׁקִּבְּלוּ בְּעֵת שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ. וְעִקַּר הָעֵדוּת הוּא רַק עַל יְדֵי בְּחִינַת נְקֻדּוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם כַּנַּ"ל:

וְעַל כֵּן הַפְּסוּלִים בַּעֲבֵרָה פְּסוּלִים לְהָעִיד, כִּי אִיתָא שָׁם בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל שֶׁהָעֲבֵרָה הִוא עַל יְדֵי פְּגַם וּנְפִילַת הַיָּדַיִם, שֶׁהִוא בְּחִינַת שְׁנֵי הַיּוּדִין הַנַּ"ל, עַיֵּן שָׁם. וְעַל כֵּן פָּסוּל לְהָעִיד, כִּי עִקַּר הָעֵדוּת עַל יְדֵי בְּחִינַת שְׁנֵי הַיּוּדִין הַנַּ"ל, בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם כַּנַּ"ל:

"עַל פִּי שְׁנַיִם יָקוּם דָּבָר לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ וְכוּ'", אֲבָל קָם הוּא לִשְׁבוּעָה. עַל פִּי הַמַּאֲמָר הַמַּתְחִיל סִימָן נא, אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא:

כְּשֶׁתַּגִּיעוּ לְאַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר, אַל תֹּאמְרוּ מַיִם מַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר, "דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי". עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב הֵיטֵב.:

וְהַכְּלָל, שֶׁשֶּׁקֶר שֶׁהוּא הָרַע וְהַטֻּמְאָה עִקַּר הַשֶּׁקֶר הוּא רַק מֵחֲמַת רְחוּקוֹ מֵאֶחָד וְכוּ', עַיֵּן שָׁם, כִּי קֹדֶם הַבְּרִיאָה הָיָה כָּלוֹ אֶחָד, כֻּלּוֹ טוֹב, כֻּלּוֹ קֹדֶשׁ. וְתֵכֶף שֶׁיָּצְאָה הַבְּרִיאָה מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל נִתְהַוָּה כֹּחַ הַבְּחִירָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַטָּהֳרָה מֵחֲמַת שֶׁתֵּכֶף שֶׁיָּצְאָה הַבְּרִיאָה אֶל הַפֹּעַל הָיָה, כִּבְיָכוֹל, בְּחִינַת שְׁנֵי דְּבָרִים, דְּהַיְנוּ בְּחִינַת קֹדֶם הַבְּרִיאָה וְאַחַר הַבְּרִיאָה. וְאָז שַׁיָּךְ בְּחִירָה וְכוּ'. וּמִשָּׁם תֵּכֶף רֹשֶׁם שֶׁיִּשְׁתַּלְשֵׁל עַד שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה טֻמְאָה שֶׁהוּא הַשֶּׁקֶר. נִמְצָא, שֶׁעִקַּר אֲחִיזַת הַשֶּׁקֶר הוּא מֵחֲמַת הָרִחוּק מֵאֶחָד, בְּחִינַת חִשְׁבּוֹנוֹת רַבִּים. וְעַיֵּן שָׁם הֵיטֵב הֵיטֵב, כִּי הֵם דְּבָרִים עֲמֻקִּים מְאֹד:

הֲלָכָה ג נִכְלָל לְעֵיל בְּהִלְכוֹת דַּיָּנִים הֲלָכָה ג, אוֹת ו:

"עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים וְכוּ' יָקוּם דָּבָר":

עַל פִּי הָעִנְיָן הַנּוֹרָא הַמְבֹאָר בְּסוֹף סֵפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מֵעִנְיַן חִלּוּק אֲלָפִים לְמֵאוֹת, עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב. וְהַכְּלָל כִּי יֵשׁ אוֹר שֶׁהוּא מֵאִיר בְּאֶלֶף עוֹלָמוֹת וְהוּא אוֹר אֶחָד וְאִי אֶפְשָׁר לְקַבְּלוֹ מֵחֲמַת גָּדְלוֹ, אַךְ תַּלְמִיד חָכָם שֶׁהוּא נוֹקֵם וְנוֹטֵר כְּנָחָשׁ, הוּא יָכוֹל לְחַלֵּק אֲלָפִים לְמֵאוֹת, דְּהַיְנוּ לְחַלֵּק הָאוֹר הַגָּדוֹל לַחֲלָקִים כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ הַקְּטַנִּים לְקַבְּלוֹ וְכוּ'. וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ זֹאת הוּא יָכוֹל לְהַחֲיוֹת מֵתִים וְכוּ'. וּמִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ זֹאת וְכוּ' וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ הַיִּחוּד שֶׁל בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד וּמַהוּ צִיקֵי קְדֵרָה וְכוּ' וּמַהוּ חַ"שׁ מֵחַשׁ"מַל וּמַהוּ נֹגַהּ וּמַהוּ מַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה וּמַהוּ בְּרִית וְכוּ'. וּמָשִׁיחַ יוֹדֵעַ זֶה הָעִנְיָן בִּשְׁלֵמוּת, אֲבָל שְׁאָר הַצַּדִּיקִים אֵינָם יוֹדְעִים אֶלָּא כְּשֶׁעוֹשִׂין מֵאֲלָפִים מֵאוֹת וְכוּ', עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים:

אֵין עֵדוּת פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר":

עַל פִּי הַתּוֹרָה,כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה" בִּלְקוּטֵי תִּנְיָנָא בְּסוֹפוֹ בְּסִימָן פב, עַיֵּן שָׁם מֵרֵישָׁא לְסֵיפָא:

וְהַכְּלָל, שֶׁצְּרִיכִין לִכְלֹל בְּחִינַת שֶׁלֹּא כַּסֵּדֶר בִּבְחִינַת כַּסֵּדֶר שֶׁהוּא בְּחִינַת מָה שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַחִיּוּת, בְּחִינַת מֶה חַיֵּינוּ מַה כֹּחֵנוּ וְכוּ'. וּכְשֶׁרוֹאֶה אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ שֶׁלֹּא כַּסֵּדֶר יֵדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ גְּדֻלּוּת שֶׁהוּא בְּחִינַת אָנָא אֶמְלֹךְ שֶׁמְּחַלֵּק בְּחִינַת מַלְכוּת לְעַצְמוֹ וְכוּ', עַל כֵּן יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ וְיִהְיֶה בִּבְחִינַת מָה וְכוּ' וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה נַעֲשֶׂה בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל שֶׁאָז עָשָׂה מֹשֶׁה דֶּרֶךְ כְּבוֹשָׂה לַיְלֵךְ בָּהּ וְדֶרֶךְ הַתְּשׁוּבָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בָּאֱלוּל הוּא עַל יְדֵי שֶׁקִּשֵּׁר עַצְמוֹ עִם כָּל הַמַּדְרֵגוֹת וְגִלָּה וְהוֹדִיעַ שֶׁה' יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם בְּכָל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם בִּבְחִינַת אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ, שֶׁאֲפִלּוּ בְּעֶשֶׂר כִּתְרִין דִּמְסָאֲבוּתָא גַּם שָׁם נִמְצָא ה' יִתְבָּרַךְ בִּבְחִינַת וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה וְכוּ', שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת חִירִיק נְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה בִּבְחִינַת וּבְחִירִיק לְאַמְלָכָא לָהּ עַל תַּתָּאִין וְכוּ'. וְכֵן בְּכָל עֲלִיָּה וַעֲלִיָּה מָצָא שָׁם ה' יִתְבָּרַךְ, כִּי יֵשׁ לִפְעָמִים שֶׁמַּרְבּוּי הַטּוֹב שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ נִתְרַחֵק וְכוּ', אֲבָל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גִּלָּה שֶׁגַּם שָׁם נִמְצָא ה' יִתְבָּרַךְ וְכוּ'. וְזֶה בְּחִינַת סָגוֹל נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם כָּל זֶה הֵיטֵב.